

□ **Azərbaycan dili dünyanın ən qədim dillərindən biri hesab olunur. Dilimiz türk dilləri qrupuna aiddir və antik dövrdən etibarən daş yazılı abidələrdən tutmuş, dastanlara, eposlara qədər özünü yaşatmağı bacarmış və günümüze gəlib çıxmışdır.**

Sovet hakimiyyətinin ilk onilliklərində dilimiz, demək olar ki, əhəmiyyətsiz formaya salınmışdı. Dövlət idarələrində, müəssisələrində bütün yazışmalar və danışıq, əslində, rus dilində aparılır, öz ana dilində danışanlara “yad”, “geridəqalmış” yarlığı asmaq ənənəyə çevrilmişdi. Şübhəsiz ki, o dövrdə də dilimizin saflığını qorumaq, onun sıxışdırılmasına qarşı müxtəlif gizli milli təşkilatların, ədiblərimizin mübarizə və cəhdləri var idi, amma bu, siyasi cəhətdən güclü dayaq-lara malik deyildi və Moskvadan idarə olunan bir ucqar ölkə üçün bu arzular getdikcə əlçatmaz olurdu.

SSRİ Konstitusiyasının qəbulundan sonra milli dillərin sıxışdırılması prosesi daha da gücləndi. Rus dilinin hüquqlarının genişləndirilməsi ilə əlaqədar “vahid dil” siyasəti daha geniş şəkildə təbliğ olundu. Belə bir şəraitdə ana dili məsələsinin təbliği ilə məşğul olmaq çox riskli və qorxulu idi. Dil məsələsini qabardanlar Sibirə sürgün olunurdu. Hətta milli respublikaların rəhbərləri də ana dili məsələsini gündəmə gətirməkdə aciz idilər. Çünki bu, onlardan ötrü tale məsələsi ola bilərdi. Bütün bunlara baxmayaraq, öten əsrin altmışıncı illərinin sonlarında Azərbaycan Respublikasının rəhbəri seçilən Heydər Əliyev dil məsələsində öz mövqeyini çox cəsarətlə, qətiyyətlə bildirmişdir. Böyük tarixi şəxsiyyət SSRİ Konstitusiyası haqqında danışarkən öz nitqində xüsusi olaraq vurğulamışdır ki, Konstitusiya vətəndaşlara təhsil hüququ vermişdir. Bu hüquq ana dilində oxumaq imkanı ilə təmin olunur. Bu, əslində, ana dilinin dövlət dili statusunu qorumaq məqsədi güdüdü.

Müstəqillik illərində dövlətçiliyimizin başlıca rəmzlərindən olan Azərbaycan dili xalqımızın ictimai-siyasi, elmi-mədəni və sosial-iqtisadi həyatında müstəsna əhəmiyyət kəsb etmişdir. Təsadüfi deyil ki, bunları nəzərə alaraq ümummilli lider Heydər Əliyev “Dövlət dilinin tətbiqinin təkmilləşdirilməsi haqqında” (18 iyun 2001) və “Azərbaycan Respublikasında dövlət dili haqqında Azərbaycan Respublikası Qanununun tətbiq edilməsi barədə”

(2 yanvar 2003-cü il) tarixi fərmanlar imzalamışdır.

Ulu öndər deyirdi ki, dilimiz çox zəngin və ahəngdar dildir, dərin tarixi kökləri vardır. Şəxsən mən öz ana dilimi çox sevir və bu dildə danışmağımla fəxr edirəm. Ümummilli lider “Dövlət dilinin tətbiqi işinin təkmilləşdirilməsi haqqında” verdiyi fərmanda Azərbaycan Respublikasının onillik inkişaf təcrübəsi haqqında danışarkən bunu da qeyd etmişdi ki, “Ana dilimizin öyrənilməsi və tətbiqi sahəsində də hələ görüləsi işlər çoxdur. Ölkəmizin orta və ali məktəblərində Azərbaycan dilinin müasir dünya standartlarına, milli-mədəni inkişaf tariximizin tələblərinə cavab verən tədris işinin təkmilləşdirilməsinə ehtiyac vardır. Bir çox kütləvi informasiya vasitələrində, rəsmi yazışmalarda, kargüzarlıq və sair sahələrdə Azərbaycan ədəbi dilinin normalarına lazımcınca əməl edilmir. Azərbaycan dilinin reklam işində istifadə edilməsində ciddi qüsurlar müşahidə edilir. Əcnəbi dilli lövhələr gənc nəslin azərbaycançılıq ruhunda tərbiyəsinə mənfi psixoloji təsir göstərir. Ölkə ərazisində yayımlanan televiziya kanallarının əksəriyyəti xarici dillərdə fəaliyyət göstərir.”

Prezident İlham Əliyev də, öz növbəsində, ulu öndərin ana dilimizlə bağlı siyasətini davam etdirərək bu məsələni həmişə diqqətdə saxlamışdır. Belə ki, dövlət başçısının 23 may 2012-ci ildə Azərbaycan dilinin qloballaşma şəraitində zamanın tələblərinə uyğun istifadəsinə və ölkədə dilçiliyin inkişafına dair Dövlət Proqramı haqqında” sərəncamını, “Azərbaycan dilinin elektron məkanda daha geniş istifadəsinin təmin edilməsi ilə bağlı bir sıra tədbirlər haqqında” 2018-ci il 17 iyul tarixli sərəncamını, daha sonra “Azərbaycan dilinin saflığının və atributlarından biri olmaqla yanaşı, azərbaycançılıq ideologiyasının da mühüm elementi, onun dual funksiya daşıyan siyasi və sosial-mədəni dayağıdır. Əvvəla, ona görə ki, Azərbaycan dili həm müstəqil dövlət kimi getdikcə güclənən ölkəmizdə, həm də dünyada yaşayan çoxmilyonlu soydaşlarımızın

Bu baxımdan əminliklə deyə bilərik

ki, artıq dilimizin başı üzərində fırlanan “qara buludlar” aradan qalxmışdır. Ana dilimizin qayğısına qalan dövlətçiliyimiz bərpa olunmuşdur. Tarixdən bellidir ki, ulu Şah İsmayıl Xətəidən üzü bəri dilimiz dövlətçiliyimizin ana sütunu hesab edilib. 1918–1920-ci illərdə cümhuriyyət liderlərimizin gərgin söyləri nəticəsində ana dilimiz ölkəmizdə hakim dilə çevrildi.

əsas ünsiyyət vasitəsi və onların mənəvi doğmalığının əsasıdır. Bu dil nə qədər saf və zəngin olarsa, mənəvi varlığını dolğun ifadə edərsə, milli birlik də bir o qədər möhkəm və sarsılmaz olar.”

Bundan əlavə, Milli Məclisin deputatı, filoloq-alimimiz Nizami Cəfərov bu məsələ barədə müzakirələrə qoşularaq, qloballaşma dövründə Azərbaycan dilinin

Azərbaycan dili əcdadlarımızın bizə əmanətidir

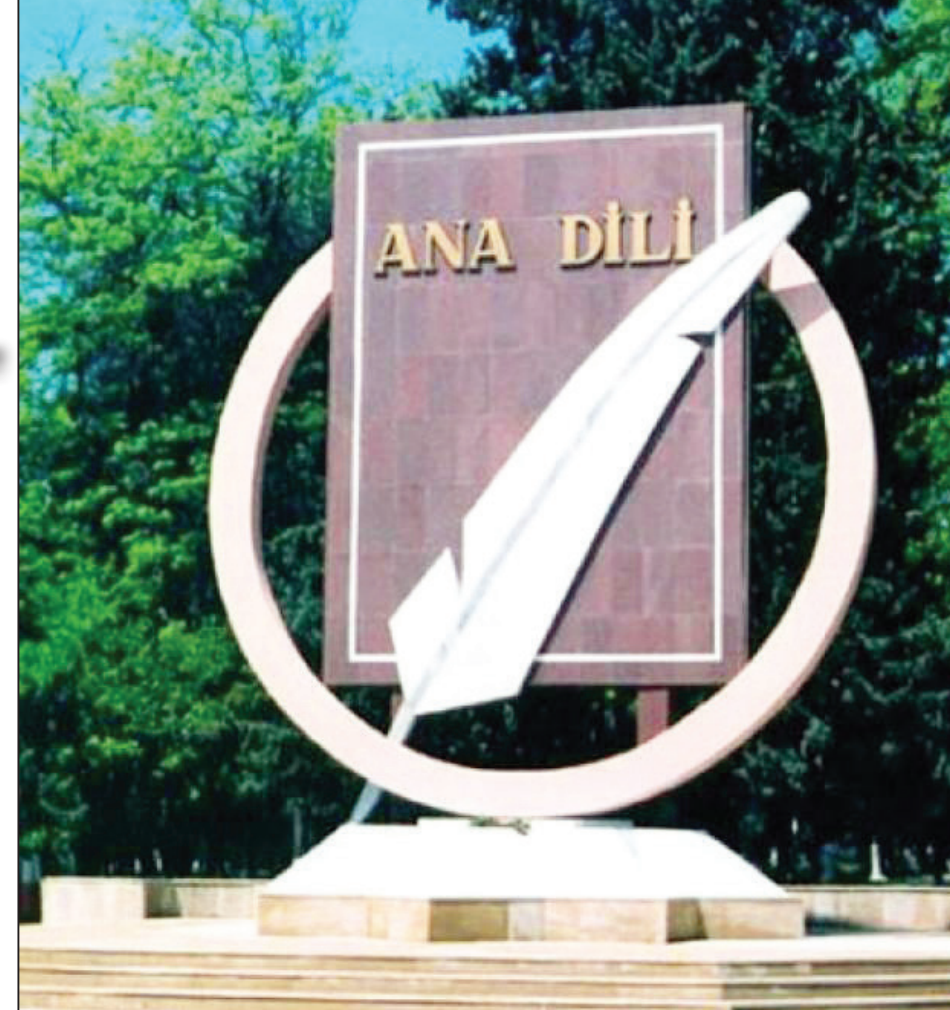
Müstəqilliyimizi bərpa etdikdən sonra da, bu proses davam edir və dilimizin saflığının qorunması və inkişaf etdirilməsi dövlətimizin himayəsindədir.

Son aylarda sosial şəbəkələrdə dilimizin qloballaşma və digər yad təsirlərdən qorunması ilə bağlı cəmiyyətimizdə olan çağırışlara əsas təkanı dövlətin yüksək çinli məmurları, ziyalıları verməkdədir. Çünki ziyalı kontingenti yaxşı anlayır ki, dilimizin mühafizə edilməsi, yad təsirlərdən qorunması azərbaycançılıq ideologiyasının əsas prioritetlərindəndir. Bu, bir vətəndaşlıq, vətənpərvərlik məsələsidir.

Yaxın günlərdə Prezidentin köməkçisi, professor Əli Həsənovun bu məsələ ilə bağlı açıqlaması diqqəti cəlb etdi. O dedi: “Azərbaycan dili dövlətimizin əsas atributlarından biri olmaqla yanaşı, azərbaycançılıq ideologiyasının da mühüm elementi, onun dual funksiya daşıyan siyasi və sosial-mədəni dayağıdır. Əvvəla, ona görə ki, Azərbaycan dili həm müstəqil dövlət kimi getdikcə güclənən ölkəmizdə, həm də dünyada yaşayan çoxmilyonlu soydaşlarımızın

təzyiqlərlə qarşılaşdığını bildirib. Onun sözlərinə görə, Azərbaycan vətəndaşları və dünya azərbaycanlıları vasitəsilə Azərbaycan dili dünyada getdikcə yayılmaqdadır. N.Cəfərovun sözlərinə görə, KİV-də, elektron resurslarda, reklam lövhələrində dilin qayda-qanunları tez-tez pozulur. Akademik şifahi nitq zamanı dilin daha çox pozuntulara məruz qaldığını qeyd edib: “Hesab edirəm ki, dilçilərin üzərinə böyük işlər düşür. Onlar orfoqrafiya, orfoepiya, qrammatika kitabları yazıb hazırlamalı, çap etdirməli və orta məktəblərdə ciddi şəkildə öyrədilməlidir”.

AMEA Dilçilik İnstitutunun direktoru, akademik Möhsün Nağısoylu bildirib ki, dil dövlətin atributudur və hər bir vətəndaş onu qorumalıdır: “Dilə sevgi ailədən və uşaqlıqdan başlayır”. Azərbaycan televiziya kanallarındakı yanlışlıqları əks etdirən kitabdan bəhs edən M.Nağısoylu fonetik pozuntuların daha çox olduğunu deyərək, nümunələr səsləndirib. M.Nağısoylu dilimizin tarixinin qədimliyindən söz açaraq deyib ki, dilimizdə bu qədər gözəl sözlər varkən niyə alınma sözlərdən istifadə etməliyik?

Göründüyü kimi, Azərbaycan dilinin saflığını qorumaq və gələcək nəsillərə ötürmək istəyi hər bir vətənsəver soydaşımızın, ziyalımızın əsas vəzifələrindən biridir. Ana dilimizin qorunması son zamanlar həm dövlət başçısı, həm də ziyalılar tərəfindən əsas müzakirə olunan məsələyə də məhz ona görə çevrilib ki, dünyada qloballaşmanın milli komponentləri sıradan çıxardığı bir dövrdə, dünyanın əsas rəsmi dillərinin istifadəsində artım müşahidə olunması, dilimizə beynəlxalq terminlərin və yad dillərdən keçmə sözlərin sayının çoxalması həyəcan təbilinin çalınmasında zəruri

etmişdir. Bu baxımdan, Azərbaycan dövləti və xalqımızın ziyalıları üçün dilimizin ehtiyatlarının və imkanlarının genişləndirilməsi, onun cəmiyyətimizdə və beynəlxalq arenada təmsilçiliyini gücləndirmək üçün vacib islahatlar aparılır. Əminik ki, Azərbaycan dili keçmişdə olduğu kimi, gələcəkdə də xalqımız üçün ən böyük dəyərlərdən biri olaraq qalacaqdır. Çünki bizim bir xalq kimi varlığımız da məhz bu dəyərin qorunmasından asılıdır.

**Anar TURAN,
“Xalq qəzeti”**

Məqalə Azərbaycan Respublikasının Prezidenti yanında Kütləvi İnformasiya Vasitələrinin İnkişafına Dövlət Dəstəyi Fondunun 31 dekabr – Dünya Azərbaycanlılarının Həmrəyliyi Günü və Yeni il münasibətilə keçirdiyi müsabiqəyə təqdim edilir.